

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu portio
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu. séu prin posta
séu prin domni co-
lectóri.

Nr. 17.

Brasiovu 1. Septembre 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Discursulu presiedintelui asoc. trans. Iacobu Bologa. — Articiii militari. (Continuare.) — Documente historice din 1848 et 1849 (Urmare). — Revista literaria. — Bibliografia. — Cónchiamare.

Discursulu presiedintelui asoc. trans. Iacobu Bologa,

tienutu cu ocasiunea deschiderei siedintieloru adunarei gene-
rali la 29. Iuliu st. v. sau 10. Augustu c. n. 1876 in Sibiiu.

Stralucita adunare!

Onorabililor Domni si frati!!

Au trecutú *siesespredece* ani decandu s'a ivitu
mai antaiu intre unii romani transilvaneni ide'a si
vointia de a infintia o reuniune pentru perfectio-
narea literaturéi romane, si pentru cultivarea popo-
rului romanu; de candu s'a respanditu acea idea si
vointia cá fulgerulu intre intrég'a inteligintia ro-
mana; de candu s'a compus, s'a subscrisu si s'a pro-
movatu epochal'a petitiune din 10. Maiu 1860; de-
candu in urm'a resolutiuniloru presidiului gub. din
12 Iuliu 1860 Nr. 2475/8.—12 si din 31. Ianuariu
1876 Nr. pres. 420/8.—2. s'au adunatu inteligintia
romana in conferenti'a din 9/21 Martiu 1861 si a
compusu statutele „*asociatiunei transilvane pentru lite-
ratur'a romana si cultur'a poporului romanu.*“

Va trece preste vreo câteva luni ala *cincispre-
diecelea* anu, decandu s'a induratu prea gratiosu
Majestatea S'a c. si r. apostolica prin preainalta re-
solutiune din 6. Septembre 1861 a incuviintia infi-
ntiarea numitei asociatiuni si a'i aproba mentionatele
statute; decandu pe temelulu acestoru statute s'a
tenuutu in 23. Octobre (4. Noxembre) 1861 aici in
Sibiiu, cea de'ntaiu adunare generala, in care s'a inau-
guratu si s'a constituitu asociatiunea, ai carei membrii
avemu onórea si fericirea de a fi si noi.

Se ne felicitamu Domniloru si fratiloru, ca dupa
unu intervalu de tempu atatu de lungu ne revedemu
eara in loculu unde s'a datu primulu impulsu la
intemejerea acestui institutu de cultura literaria si po-
porala; unde s'au aruncatu simbarele, din care a re-
saritu si a crescutu arborele, sub a carui adumbré
afla locu *totu insulu* si cu deosebire *toti romanii*. Da,
se ne felicitamu Domniloru si fratiloru, ca ne-a suc-
cesu a exista cá asociatiune *recunoscuta in statu de
statu*, si a reveni cá atare dupa *cincispredece* ani la
foculariulu, din a carui caldura amu esitu. Inse, dupa
ce avemu asia dara si noi romanii cá asociati, nu
numai inceputu, dar' si unu trecutú destulu de con-

siderabile — se facemu totude-odata o fugitiva repri-
vire la acelu inceputu si trecutú, pentru regularea
presentelui si venitoriului nostru. Se scrutamu pucin-
telu, ca ce impresiuni a lasatu si unulu si altulu in
animile nóstre.

Dulci, da, prea dulci suvenire inundéza animile
tuturoru acelora cari au vedutu cu ochii lor, cá
din ce tineri, dara puternici crateri a esitu schintei'a
din care s'a incinsu acelu sacru focu, ce avea se
misce, se incaldiéscá, si se intrunéscá simtirile si
cugetele romaniloru pentru ajungerea la scopuri cul-
turali; cari au vedutu cumu tinerii romani de pe la
anulu 1760 au alergatu cu tóta increderea pe la ve-
teranii postrii cu acea schinteia aprinsa si au effatu
la acestia cea mai caldurósa primire si imbarbatare;
carii cu placere ne aducemu aminte, ca inca pe atunci
a fostu patransu si in pepturi romane convingerea, cá
*prosperitatea si inflorirea statului, ale caruia parti con-
stitutive suntemu si noi romanii, e conditionata de buna-
starea, de tari'a materiala si intelectuala a tuturoru
popórorulu, din care se compune statulu; ca prin urmare
chiaru si in interesulu statului are si poporulu romanu
se devina tare; ca si póte poporulu romanu castiga
acésta taria necesaria sie si statului, numai prin culti-
varea sa, si prin perfectiunea literaturéi proprié;
ca statulu prin urmare nu numai va concede, ci va si
promova, prin propriiele sale mediulóce, dezvoltarea pó-
terei si activitátei romane, nisuilóre spre asemenea
scopuri, si ca precumu alte popóra, asia si cu deose-
bire romanii numai prin reuniuni potu ajunge scopuri
de acéstea: numai intrunindu'si poterile potu strabate
romanii catra culmea perfectiunarei intelectuali si ma-
teriali, catra culmea adeveratei fericiri omenesci!*

Ne suntu deliciose recordarile, ca unii frati dintre
cei patransi de asemenea-convingeri, cá fideli apostoli
ai gintéi nóstre, au cutrieratu partile locuite de ea,
transplantandu si popularisandu acelea convingeri, si
facundu, cá se vedemu dint'o data, cumu se acopere
memorabil'a suplica din 10. Maiu 1860, cá printr'unu
farmecu de subscrierile nemuritoriloru nostri archierei
„A. St. Siulutiu si A. baronu de Siaguna si ale altoru
180 romani din tóte regiunile Transilvaniei; se ve-
demu, ca cu ce zelú, cu ce caldura si cu ce incre-
dere reciproca s'au intrunitu romanii in conferenti'a

loru din 9/21. Martiu 1861. si fara de a se sfi de diversitatea etatii si a religiei lor, au *conlucratu cu totii* la punerea petrei fundamentale, si se vedemu, ca nici celea mai indepartate parti locuite de romani n'au ramas nerepresentate la inaugurarea si constituirea asociatiunii noastre in prim'a ei adunare generala, tinuta precumu diseiu, la 23. Oct. (4. Nov.) 1861 aici in Sibiu, ci au concursu pe intrecute cu toate posibilitile loru mediulocce material si intelectuali, la redicarea si consolidarea acestui comunu templu, alu culturai romane.

Semne Domniloru si fratiloru, vederate semne toate acestea, ba chiar probe eclatante despre aceea, ca *voindu, sciu si potu abandona si romani ori-ce separatismu; ca sciu si potu alerga in ajutoriulu propriu cu puteri intrunite, si asia a produce si a implini fapte demne de numele lor si folositorie intregii lor individualitati nationale. Dea Dumnedieulu parintiloru nostri, ca se vrea, se scia, se pota, si se si faca romanii acest'a totudeuna spre perpetuarea acestei institutiuni comune, si spre gloriificarea numelui loru!!*

Se ne felicitamu — amu disu — Domniloru si fratiloru, pentru-ca dupa-ce amu percursu cu generalele noastre adunari ambulante mai toate partile Transilvaniei, locuite de romani, ne vedemu ca asociatiune eara acolo, unde si a luatu ea inceputulu esistentei sale. Dar', de si ne amarimu dulceti'a enumeratolaru auveniri, se profitamu totusi de momentu, se ne comparamu inceputulu si trecutulu cu prezentulu; se vedemu mai-antain cumu stamu in capete si membrii; se cantamu la noi si in juru de noi, si vomu afla cu adanca durere, ca catu de mari si catu de multe suntu lacunele pe care le-au produsu acesti 15—16 ani in sifurile noastre, catu de tare ne-au raritu.

Esoperatorii acestei institutiuni, marii nostri archiereii Andreiu Baronu de Siaguna si Contelex Sterca-Siulutiu, acei neclatiti pilastrii ai ginteii romane, carora ca unoru barbati de statu le-a jacutu la anima si incolumitatea acestuia, si carii bine au sciutu ca prin cultivarea poporului romanu nu numai voru ferici pre acesta, ci voru si contribui in modu esentialu la asigurarea mentionatei incolumitati a statului, au trecut fara scrupolu peste recea si sterpa stanca ce'i despartia; si-au datu man'a fratieasca, si in buna intelegere, cu puteri intrunite, profitandu de inalt'a loru pozitune, au delaturatu cu o inteptiune rara, toate pedecile care la inceputu ne amerintiau cu paralisarea intentionatei noastre intreprinderi, si nu s'au stemperatu pana nu'au mediulocitu prea-inalt'a concessiune, de a infiintia acesta reuniune, si pana nu au adunatu pe frati de unu sange si de diverse confessiuni la lucrarea comuna; acei buni parinti ai nostrii, carii au fostu de a pururea radimile celea mai puternice ale institutiunii acesteia — durere! — nu se mai afla intre noi, au trecut la vieti'a eterna.

Ce cunune de laude se ducemu Domniloru si fratiloru, ce semne de multiamita se damu acestora

mari barbati romani, acestoru adevirati binefacatori ai genteii romanesci!?

Imi recunosc si Ve marturisescu debilitatea de a Ve propune si a Ve recomanda o modalitate a actiunii noastre facia de acestea umbre fericite, care se corespundia laudei si marirei acestoru luceferi romani, prin care se le putemu multiami dupa cuviintia si meritu pentru binefacerile cate ne-au aratatu. Faptele loru suntu mari, eroice; ear' poterile noastre inca micutie, slabutie! Nu Ve potu deci recomanda de astadata altu-ceva domniloru si fratiloru, decatu rogarea mea, ca profitandu de ocaziunile ce ne dau ambulantele noastre adunari generali, se ne apropiemu de sacrele morminte ale acestoru buni parinti ai nostri — de astadata de cela alu marelui Andreiu, si cu procsim'a ocaziune de alu bunului Alesandru — cu pietate si cu amore fiesca; se le sarutamu si se le binecuentamu tierin'a care-i acopere, si apoi se redicamu animile noastre catra locurile dreptiloru, unde repausa spiritele loru celea binefactice, si se ceremu rogandu-ne ferbinte: ca acelea bune spirite se fia de a pururea cu noi si intre noi; se faca, ca toti sucesorii acestoru mari archiereii romani, candu e vorb'a de perfectiunea si fericirea romanului si de asigurarea incolumitati statului, se nu considere ca suntu altu ceva, decatu ca suntu mai antain de tote romani; se-si dea ca atari mana fratieasca, si adunandu prelanga sine tota suflarea romana, pe toti romanii, se luere cu ei dinpreuna cu buna intelegere din toate poterile intrunite, spre cultivarea intregului poporu romanu si spre perfectiunea literaturii romane.

Se mai cautamu domniloru si fratiloru la noi si injuru de noi si vomu vedea eara cu adanca dorere, cati dintre escelentii si prea devotatii nostrii consoci neau parasitu in acesti 15—16 ani pentru totu deuna, trecundu la alta vieti'a mai fericita.

Se dicemu acestora: odihniti fratiloru iubiti in pace, ca frati vostrii, remasi aici, continua opera, continua lucrarea vostra, si nu ve voru uita, ci ve voru pastra pentru totu-deuna dulcea memoria!

Dar in urma deplorandu se marturisimu, ca se afla si intre cei vii de aceia, carii din varii cause au parasitu in decursulu acestoru 15—16 ani ceat'a nostra, au esitu din are'a luptei noastre pentru progresu.

Pe acesti frati ai nostrii se-i chiamamu cu tota staruinta fratieasca inderaptu si se fimu securi ca ei, ca toti aceia, in alu caroru peptu mai bate o anima de romanu, nu voru intardia a se intorce eara la noi, fratii loru, si a lupta mai departe cu noi dinpreuna pentru progresu.

Acumu se stamu pucintelu, si dupa o esperientia de atati ani se ne tragemu sem'a cu noi insine. Se ne intrebamu: de a corespunsu, in catu a corespunsu, s'au n'a corespunsu asociatiunea nostra problemei sale?!

Cumu, catu si ce a lucratu acesta asociatiune sub intielpta conducere a fericitiloru mei antecesori,

a marelui nostru arhieru Andreiu Br. de Siaguna in cei de antaiu siese ani, si a neuitaverului presiedinte Ladislau Basiliu baronu de Poppu in alti siése ani, arata actele ei (tiparite in Sibiu in tipografi'a diecesana) dela 1862 pana la 1866 si toi'a „Transilvani'a“ esita (in Brasiovu in tipografi'a Römer & Kamner) dela 1868 încóce; ér' ce s'a facutu in decursulu elapsului anu sub presidiulu actuale ne va arata raportulu ce ni se va ceti indata.

Tóte faptele, tóte miscarile asociatiunei nóstre obvinu fidelu deliniate in mentionatele acte, in numit'a fóia, si in amintitulu raportu. Din acestea publice acte se póte convinge fiesca cine: de a satisfacutu, încatu a satisfacutu, sau n'a satisfacutu asociatiunea nóstra chiamarei sale.

Pre candu deci mi permitu a recomenda cu tóta caldur'a fiecarui romanu procurarea, esaminarea si dejudecarea acelor acte, propriamente a fapteloru, a miscariloru cuprinse in trensele; pre candu constatu cu placere si cu liuisce sufletésca, ca in mesur'a puteriloru de care a dispusu asociatiunea nóstra, ea si-a implinitu datorintiele sale in trecutu; pre candu ne indreptatiescu basele, pe care e asediata acésta asociatiune, si manifestarile celea multe despre interesarea publiculu nostru de dens'a, a enuntia nu numai speranti'a, ci chiar si convingerea mea, ca institutulu acésta alu nostru si va ajunge in viitoriu negresitu tóte sublimele scopuri, pentru care s'a infintiatu, lasu ca in detaliu se respunda la intrebarea pusa marele nostru onorabilu publicu, si me marginescu inca numai pre langa pucine si modeste observaii;

E adevratu, ca pana n'a dispusu, si pana nu va dispune asociatiunea nóstra de atatea mediulóce materiali, câtu se fia potutu si se póta obliga si materialmente, celu pucinu pre unii dintre membrii ei la o continua, neintrerupta lucrare in favórea dinsei, pâna atunci au avutu si au toti membrii ei numai morala obligamente catra dens'a; ér' implenirea obligamenteloru acestora depinde — peomu bine se scie, numai dela liber'a, dela bun'a vointia a fiecaruia. Acésta buna vointia inse — gratia barbatiloru romani zelosi — n'a lipsitu in trecutu, si nu ne va lipsi in venitoriu; ba din contra, se speramu domniloru si fratiloru, ca ea va cresce si se va mari negresitu in proportiunea, in care se va recunósce totu mai multu si mai tare de catra intregu publiculu nostru absolut'a necesitate de unu iustitutu cá acesta; in proportiunea, in care se voru apretiuu beneficiele ce a reversatu si va reversa acésta institutiune asupra romaniloru.

E mai departe adevratu, ca acestu institutu salutariu e alu nostru, alu tuturor romaniloru. Toti noi dara suntemu datori a'i procura dupa mesur'a poterilosu fiecaruia dintre noi, si a-i da nutrimentulu pe care-lu cere, cá inomisu necesariu, la esistenti'a si subsistenti'a lui. Deci totu ce ar lipsi acestui institutu, totu ce i-ar clatina esistenti'a, totu ce i-ar impedecea regulatulu cursu si prosperarea lui ar' cadea in re-

sponsabilitatea, in imputatiunea nóstra a tuturor, ér' in mesur'a aceea, in care dispunemu fiacare dintre noi de respectivele puteri necesarie si de ajunsu spre delaturarea, spre sterpirea reului. Se ne facemu asiadara toti, si in tóte privintiele datorinti'a facia de elu, si asia se-lu punemu in stare de a pótea remunera si materialmente dupa cuviintia ostenelele tuturoru acelorá, cari aru trai si ar' munci numai pentru dên-sulu, si atunci se fimu siguri domniloru si fratiloru, ca acestu institutu alu nostru se va redica nesmentitu le splendórea si valórea, la carea trebuie se se redice!

In fine e adevratu si aceea, cá pentru noi romanii transilvaneni nu esista afara de acestu institutu altulu, in care amu puté, cá intru acesta, se profitam in favórea progresulu nostru intelectuale si materiale de intregu elementulu nostru, de fortiele, de poterile intelectuali si materiali a le tuturoru romaniloru. Recunoscendu deci, ca perderea acestui institutu, unica pentru noi romanii, ne ar' cauza daune imense, stricatiuni nereparabili, se ne folosimu domniloru si fratiloru de puterile amintite si se asiguramu cu ori ce pretiu esistenti'a „*asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu*!“

Dupa acéstea imi permitu a Ve saluta cu cea mai caldúrsa salutare fratiésca, cu celu mai cordiale „bine ati venit“, apoi a Ve roga, a trece cu mine dinpréuna la agendele pentru cari ne-amu adunatu, spre care, scopu deschidu siedinti'a adunarei generale ordinare a XV.

Artiellii militari.

(Urmare.)

1. Organizatiunea armatelor.

„Experienti'a resbeloru precedente, dice d-nulu Vigo-Roussillon*), a demonstratu:

Cá cea mai buna preparatiune a armatelor, din tóte punetele de vedere, este reüniunea operata mai dinainte (cu multu mai nainte) nu numai a divisiloru, dara chiar' si a corpuriloru de armata;

Cá acésta reüniune trebuie se aiba locu in tabere;

Cá fia-care corpu de armata trebuie a fi deci de totu complectu in staturi-majore, trupe, personaluri administrative si materialuri de campania;

Cá e prudentu si cu minte de a pune cineva se functionedie in timpul siederei in tabara administrati'a divisiloru pentru a prepara, cá si pe trupe, la serviciulu de resbelu.“

Acésta reüniune si mai alesu in asemenea conditiuni, neputendu avea locu in tóte circumstantiele, ar' fi de doritu cá pentru a ne departa catu mai pucinu de principiulu ei, organizatiunea timpului de pace

*) Op. citat.

se se apropie catu se va putea mai multu de aceea a timpului de resbelu, pentru că se se evite dificultatile de totu feliulu si intardierea in trecerea de pe pitiorulu de pace la piciorulu de resbelu. Colonelulu Lewal*) pretinde cu multi alti militari forte compe-tenti, că nu trebuie decatu o singura organizatiune, aceea de resbelu. Prusianii au adoptat'o de multu, si mai tôte celelalte state se silescu a se apropia pe catu se pôte de densa.

Acestu principiu odata stabilitu, nu mai remane indoie-la, că la tôte cestiunile de organizatiune trebuie se se puna cineva mai anteu cu mintea in conditiunile in cari s'ar' afla in resbelu, si-apoi se decida. Statulu-majoru posedandu mai multu decatu ori-cine datele dupa cari se judece despre aceste conditiuni, lui revine sarcin'a de a caută se deslege asemenea probleme**).

Compositiunea si forti'a armatelor active — ceea-ce numescu Prusianii ordinea de bataia — trebuindu a depinde nu numai de fortele ce li se opunu, dara si de misiunea loru particulara, de consideratiuni topografice, etc., e de mare necesitate se fia determinata pentru fia-care casu ce se pôte presenta, cu multu timpu inainte, că se evite confusiunea si hesitatiunile, si pentru că staturile-majore si generalii se fia catu se pôte mai preparati pentru implinirea misiunei ce li s'a datu, ajungundu la posturile loru***).

2. Sistemulu de mobilisare.

Candu unu resbelu vine de isbucesce inopinatu, dice dn. Borbstaedt,†) cu catu mobilisatiunea, adeca trecerea armatei de pe pitiorulu de pace pe pitiorulu de resbelu, e mai repede, cu atatu are cineva mai multe sianse de a trage in partea sa initiativ'a operatiuniloru, elementu de cea mai mare importantia pentru succesulu campaniei, si de a impune adversariulu, chiar' dela inceputulu luptei, regule pe cari va trebni se le urmedie de nevoia.

Dupa acést'a spune — cumū ne lasa se intielegemu si relatiunea oficiala — cu cata scrupulositate

*) La Réforme de l'Armée.

**) In armat'a noastră ne-amu ganditu atatu de pucinu la resbelu, in catu n'avemu pana astadi o opiniune formata asupra unitatii de manevre si administrativa ce ar' trebui se adoptamu intr'o armata activa (brigada? divisia? corpulu de armata?), asupr'a fortiei ei numerice, asupr'a proportiuniloru in cari trebuie se intre cele trei arme intr'ens'a, staturiloru-majore, diferitelorulu serviciu, etc., astu-feliu in catu prezentandu-se casulu, am fi nevoiti, in lipsa de base sigure dupa cari se ne luamu, se facemu dupa inspiratiunea momentana, séu dupa conditiuni cu totul straine de cele curatu militare.

***)) Statulu-majoru prusianu cum am vediut'o, determinase compositiunea armatelor, fara a omite celu mai micu detaliu, pentru casulu unui resbelu cu Franci'a, cu unu anu si jumetate inainte de inceperea lui.

†) Campagne de 1870—1871. Traduit de l'allemand par E. Costa de Serda.

s'au ocupatu Prusianii de totu ce privesce acésta operatiune, cumu o experimentau de demultu si cumu impleau lacunele si indreptau defectele dupa fia-care campania séu pregatire particulara de resbelu. Opiniunea lui este, că totu ceea-ce se atinge de dens'a „trebuie a fi cantaritu cu cea mai mare ingrijire, regulatu in cele mai mici detaliuri,“ déca vrea cineva se ajunga la „maximulu de repeditiune si la exactitudinea cea mai complecta.“

Totu cam asia judeca si dn. Lewal care a tractatu acésta cestiune in doue renduri*). „Pentru a ajunge iute la frontiera dice elu, trebuie se pleci de timpuriu. Prin urmare avantagiulu este in partea aceluia care va impucina timpulu preparativelor, fara a face reu bunulu utiliagiulu alu trupelor.“

Acestu problemu e mai multu delicatu decatu greu de resolvatu. Elu nu cere multa sciintia, dara o ordine estrema si o metoda rigurosa. Tóta mobilisarea repaosă pe aceste doue puncte, regularitatea si prevederea.

Spre a da o ideia de cate lucruri suntu de prevediutu intr'o mobilisatiune, voiu enumera operatiunile din care ea se compune, dupa d-nu Lewal, alu carui proiectu are o mare analogia cu regulele usitate in armat'a prusiana. Elu descompune mobilisatiunea fortieloru active in patru parti:

In timpu de pace:

Prepararea mobilisatiunei;
Redactiunea proiectelor de mobilisatiune;
Revisiunea si controlulu acestoru proiecte;

In timpu de resbelu:

Esecutiunea mobilisatiunei.

Si distinge in prepararea mobilisatiunei:

- 1) Aratarea ómeniloru cari voru purta (séu aduce) corpurile active la pitiorulu de resbelu;
- 2) Reuniunea armelor si echipamentelor necesarie pentru acésta sporire de efectivu;
- 3) Reuniunea efectelor de totu feliulu;
- 4) Reuniunea materialulu de deosebite feliuri;
- 5) Aratarea cailoru necesarie pentru efectivulu de resbelu;

6) Aratarea midiulóceloru de transporturi auxiliare, de cari ar' avea cineva nevoia se dispuna.

Prusianii, gratia preparatiunei minutióse in timpu de pace a tuturor acestoru cestiuni si prevederi ce au avutu pentru cele mai mici detaliuri ale loru, si-au efectuatu la 1870 mobilisatiunea complecta in 9 dile, si a 8-a di dupa darea ordinulu (la 23 Iuliu), isi imbarcau deja cele dintaiu trupe pentru locurile ce le erau dstinate in concentratiune.

Am insistatu atatu de multu asupra acestei operatiuni, fiindu-că la noi nu s'a facutu inca nimicu

*) Tactique de Mobilisation. — La Réforme de l'Armée. (Chapitre XXXVII.)

spre a o regula; si deca armata teritoriala se pote mobilisa repede fara multa pregatire, nu se intempla totu astu-feliu cu militiile cari n'au depozite de imbracaminte si de arme, nici cu armata permanenta, care schimba garnisonele si in care acelasiu corpu are omeni din diferite judetie, de multe ori prea departate unele de altele, precum si de locul unde corpu tiene garnisona.

3. Gradulu de facilitate de a se concentra armatele.

Astadi noulu metodu de resbelu tinde a precipita solutiunea, a scurta catu se pote de multu durat'a luptei; in presentia enormitatiei insasi a efectiveloru puse in linia, acest'a e comandatu atatu de augmentatiunea mereu crescenda a cheltueleuru, catu si de o justa apretiare a tuturor intereseloru economice si umanitarie. In aceste noue conditiuni, concentrarea armatei pe teatrulu resbelului trebe a fi grabita catu se pote mai multu; ori ce intardiere devine ireparabila, ca-ci adversariulu se va sili a utiliza superioritatea momentana pe care va fi sciutu s'o castige in acesta privintia, spre a lua o ofensiva vigurosa si decisiva.

„Totu trebe dara a fi regulatu in scopulu de a ajunge inaintea inamicului la locul operatiunilor printr'o mobilisatiune repede a armatei, urmata de transportari repedi de trupe cu drumurile de feru; fia-ce di castigata si utilizata astu-feliu constituie o victoria strategica. Conditiiunile in cari e stabilita retieo'a de cali ferate de cari pote cineva dispune pentru aceste mari miscari, si capacitatea de serviciu a diferiteloru linii cari o compunu, devinu dara elemente de o mare importantia. Este indispensabile ca inca din timpul pazei, statulu-majoru, chlamatu a dirige miscarile, se studie si se experimenteze exactu, din punctulu de vedere militariu si in tote partile sale, retieo'a de cali ferate; e de cea mai mare necesitate ca proiecte elaborate in urm'a unei mature gandiri se hotarasca midiuloculu celu mai avantajos, pentru ca acesta retiea se pota fi utilizata intr'unu casu datu.“

Aceste cuvinte ale dlui Borbstaedt*), pare ca ar fi scrise pentru a ne da noue unu avertismentu. Si intr'adeveru, slabele nostre midiuloce pecuniarie si miculu numeru de trupe pe care ilu potemu pune in linia, ne voru sili mai multu decatu pe oricine a grabi resbelulu in ori-ce casu s'ar' potea ivi, pe de o parte spre a nu ne epuiza resursele**); era pe de alt'a spre a restabili proportiunea numerica a armatelor in favorea nostra, cautandu o mica victoria la inceputu. Admitiendu ca am ajunsu a deslega problemulu mobilisatiunei in modulu celu mai avantajos, totu n'ar' fi destulu, deca nu vomu urma pen-

tru transportulu armatei pe locul operatiunilor, sfatulu dlui Borbstaedt; si in acesta privintia, de si amu experimentatu in mai multe renduri transportulu trupeloru pe caile ferate, acest'a nu e suficientu, ca-ci amu facut'o pe o scara mica. E dara de neaperrata trebuintia se cunoascemu capacitatea de serviciu a tuturor liniilor, si se cautamu a o mari in raportu cu trebuintiele pe cari le vomu calcula; apoi armati de aceste precautiuni se hotarimu mai dinainte di cu di, ora cu ora mersulu trenurilor, aretandu ce corpu de trupa seu ce materialu are se transporte fia-care in eventualitatea unei concentrari date.

Acesta ne conduce la alegerea a priori a bazei de operatiuni seu a liniei de aperrare pentru orice circumstantia probabila, ceea-ce nu potemu face deca nu vomu fi studiatu indelete tier'a nostra, precumu si pe acelea, cu cari amu potea intra in resbelu, sub intretitulu raportu geograficu, statisticeu si topograficu.

In cea mai mare parte din tieri, si mai alesu la noi din nenorocire, aceste studii suntu prea reu intielese, si si mai reu profesate prin scoli: sciintia geografiei este redusa la o simpla descriptiune a orografiei si hidrografiei tieriloru si la cate-va cifre de populatiuni*); „statistica militara, nu e nici de cumu mai bine intielasa decatu geografia, nu posedemu despre densa decatu tablouri vage si superficiale, unde se trescesc fara nici o ordine numerulu omeniloru armati si alu vaseloru de resbelu ce posedu unu statu, precumu si veniturile pe cari i le presupunemu, ceea-ce e departe de a constitui pe deplinu o sciintia trebuintiosa pentru a se combina operatiuni.“

Aceste cuvinte ale lui Jomini**), de si scrise acumu vre-o patrudieci de ani, suntu inca aplicabile chiaru astadi la multe armate***).

Statulu-majoru, in studiile statistice pe cari le va intreprinde, nu va face o opera folositoare, deca va neglige de a judeca tote datele cari potu avea ore-care influentia asupr'a resbelului. Unu oficieru francesu†) resuma studiulu statisticeu militariu cumu urmédia:

I. O introductiune contienendu, din punctulu de vedere militariu, o revista complecta a fortieloru fun-

*) Dela unu timpu incoc'e s'a inceputu a se profesa geografia in scolele nostre militare, intr'unu modu mai inteligentu; inse din nenorocire chiaru la scol'a superiöra programulu nu comporta decatu unu cursu elementariu.

**) Précis de l'Art de la guerre. (Chapitre II, article XI).

***). Se pretinde ca in Prusia si in Rusia este mai inaintata, mai alesu in acesta din urma tiera, unde a fostu profesata de multu cu maiestria la academi'a de statu-majoru de generalulu Miloutine, ale carui uvrage serva inca astadi de modelu tuturoru acelora, cari se ocupa de acesta ramura a sciintiei militare.

†) M. Chanoine, chef d'escadron d'état-major. Etude et Enseignement de la statistique militaire.

*) Op. citat.

*) Spre a nu deseca midiulocele de bani.

damentale ale statului si a elementului cari ilu constitue, luatu fia-care din punctulu de vedere alu influintei generale pe care o potu exercita asupra fortiei militare a totalitatiei (de l'ensemble).

II. Esamenulu detaliatu alu fortieloru armate de uscatu si de mare, midiolócele intrebuintiate pentru a le constitui, a le equipa, a le intretiené si a le prepara pentru timpulu de resbelu.

III. Esamenulu situatiuniloru strategice in cari se afla statulu pe cutare séu cutare teatru de resbelu, in contr'a cutarei séu cutarei poteri, tienendu se comptu de obiectivele si de eventualitatile cele mai probabile.

Unu asemenea studiu ne-ar' aduce cele mai mari servicii, punendu-ne in stare de a cunoáscé adevérat'a nóstra fortia, raportulu in care ea se afla cu aceea a poteriloru cu cari amu potea avea conflicte, a calcula prababilitatile de succesu si de insuccesu, si silindú ne prin urmare a regula conduit'a nóstra dupa aceste probabilitati, si a cauta in totu momentulu de a preface ori-ce elementu care ar' fi susceptibilu de a cresce fortiele nóstre existente.

Belgienii, dupa cumu se vede din catalogulu documentelorú stabilite de biuroulu de istoria si de statistica*), au intielesu utilitatea varietatii datelorú, si suntu in stare cu aceste documente de a prepara lucrarea pe care o ceruramu.

Studiile geografice trebuescu a fi facute astu-feliu, in catu se nu se neglige nimicu din ceea ce ar' potea influentia operatiunile, lasandu-se la o parte o multime de detaliuri cari n'au nici o relatiune cu resbelulu, precumu: inaltimi de munti, lungimi si largimi de riuri, sate si orasie pe unde n'au se tréca armatele si ale caroru resurse nu ne potu fi folositoare.

Studiulu topograficu, trebue si elu a fi dirigiatu totu in acestu sensu. Se se esamine si se se redice mai bine positiunile; locurile pentru cantonamente, pentru campamente, etc., negligendu se teramurile cari nu potu fi utilizate in campania.

(Va urma.)

*) Intre alte documente, se afla o séma asupra tuturor poteriloru europene si asupr'a statelorú unite din America, cari suntu estrase in pres'a militara si clasate cum urméza:

Organisatiune. — Intendentia (organisatiune). — Serviciu sanitaru (organisatiune). — Recrutare, inlocuire, incorporatiune, etc. — Pensiuni. — Solda, indemnitati. — Despre serviciu. — Inaintare — Equipamentu — Alimentatiune — Furaje — Comptabilitate — Cavaleria — Minister de resbelu, Depositu, Corpu de statu-majoru. — Criminalitate, consiliuri de resbelu etc. — Serviciu sanitaru. — Diverse, artileria, puscii. — Tactica, strategia, istoria si geografia militaria. — Drumuri de feru, telegrafe etc. — Instructiune, tabere, manevre, scole, etc. — Geniu. — Marina. — Budgete.

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

81. Proclamatíunea comitelui supremu Ioanu Banfy catra locuitorii comit. Cetatiei-de Balta, cá se nu fuga de pe la casele loru, cá déca voru fugí, óstea ungu-résca care se astépta, va devasta averile celoru absenti.*)

Felszólítás Küküllő népeihez! a teremi járásban.

Legyőzve végre az ármány, nem sokára fényes diadalát ülendí az igazság ügye.

A magyar seregek győzelmesen lobogtatják a királyhágón inneni kerület több részein is keresztül zászlóikat.

Ezen seregek Küküllő megyén keresztül fognak vonulni, azokat élelmezni kötelesség.

Azért felszólítok mindenkit, hogy házától el ne távozzék, mert ha házától eltávozzand, csak magának tulajdoníthatja azon pusztításokat, melyek szoktak történni, és fognak történni bizonyosan a pusztán hagyott házak körében.

E felett megtörténhetik még az is: hogy a kőbörök, bujkálók mint gyanus személyek elfogatnak, s szigorán büntettetnek.

Mit elkérülni másképp nem lehetend, mintha mindenki hódolva a törvényes előjáróktól jövő rendleteknek, saját házában ülve, teljesítendi mind azon polgári kötelességeket, melyek a közbátorság és törvényes rend minél hamarább leendő helyreállítására legczélszerübbek.

K.-Vásárhelyt, Decemb. 31. 1848.

Bánffy János,
főispány.

82. Mésuri luate de generalulu Graeser din caus'a apropierei lui Bem cu óstea sa spre Medeasiu si Sibiu, din care se vede, in ce modu comandantii óstei regulate se folosia de glótele reu armate, adeca de lanceri.

Auszug aus dem Stadt- und Brigade-Commando-Befehl vom 13. Jänner 1849.

Die hier concentrirten Truppen bilden unter meinem Commando die Reserve für die Haupttruppe. Zu dieser Reserve gehört auch das Landsturm-Angebot der Sachsen und Rumänen. Diese müssen sämtlich dergestalt in Bereitschaft sein, dass sie auf den ersten Befehl alsogleich ausrücken können, wozu das Zeichen mit der Trommel durch den Vergatterungstreich gegeben werden wird.

Für den rumänischen Landsturm ist der Ver-

*) Frumosu testimoniú ungurescu pentru acea óste ungu-résca, cá pentru Basf-bosuci. Red.

sammlungsplatz vor der Caserne mit der Fronte gegen dieselbe.

Der Dienst in der Stadt und in der Caserne wird gemeinschaftlich von den k. k. Feldtruppen und der sächsischen Bürgergarde versehen. Den Dienst in den Vorstädten vertraue ich den Romänen an. Die von ihnen zu besetzenden Posten hat der Obercommandant der Bürgerwehr Major Schuster zu bezeichnen, so wie auch die von den Romänen aus dem Stuhl beizustellenden, von drei zu drei Tagen abzulösenden 50 Mann, welche zur Verstärkung der Bereitschaft und zu Patrouillen zu verwenden sind.

Von Seiten der Romänen ist wie von den andern Truppenabtheilungen täglich ein Ordonanz-Corporal bei mir in Dienst zu halten, nicht minder ein Unterofficier zur Abholung des Tagsbefehls vom Brigadeadjutanten. Die Ordonanzen werden um 12 Uhr abgelöst, der Tagsbefehl um 11 Uhr ausgegeben.

Von den Wachtcommandanten und Patrouillenführern sind alle wichtigen Meldungen allsogleich, die gewöhnlichen aber täglich um 9 Uhr früh dem Brigadeadjutanten abzustatten.

Zugleich wird bekannt gegeben, dass in Folge hohen Befehls Sr. Excellenz des Comandirenden ddt. Mediasch am 12 d. M. Op. Nro. 563, Herr Major Klokotsán allhier das Platz-Commando nebst Beaufsichtigung des Spitals, des Verpflegs-Magazins und der Dienstbrief-Communicationen allhier zu führen hat.

Gräser,
Generalmajor.

In Gemässheit vorstehenden Befehls und mündlich erhaltenen Auftrags finde ich bezüglich des romänischen Landsturnes Nachstehendes zu bestimmen.

1. In den äussersten Grenzorten des hiesigen Stuhls, nämlich Haschag, Kleinschelken, Grosskopisch und Waldhütten sollen vom dasigen romänischen Landsturnie fortwährend Patrouillen nach aussen unter Führung verständiger Männer ausgesendet werden, welche alle verdächtigen und bedrohlichen Wahrnehmungen und Erfahrungen von Fall zu Fall schleunigst an den Herrn Präfecten allhier zu berichten haben, welch' Letztbelobter dann dem H. Generalen die weitere Anzeige machen wird. Aus den übrigen Stuhlsortschaften zusammen sind die im obigen Generalsbefehl zu Verstärkung der Bereitschaft und zum Patrouillendienst bestimmten 50 Mann Romänen hereinzubeordern und allhier ainzuquartieren. Von diesen sind zwei Hauptpatrouillen fortwährend bei Tag und Nacht gegen Potstelke und Balástelke auszusenden, und zwar jede Patrouille zu 6 Mann unter einem verständigen Führer.

Der übrige durch die Romänen überhaupt in den hiesigen Vorstädten zu bestellende Wachtdienst bleibt unverändert wie bisher, nämlich: an allen Fahrwegen am Ende der Stadt Wachtposten, und bei der Nacht auch in den Gassen, und von einem Wachtposten zum andern Patrouillen zu unterhalten.

Die Anordnungen zu Bewerkstelligung des Vorzeigten wird dem dieskreisigen Herrn Präfecten überlassen.

Mediasch, am 14. Jänner 1849.

And. Schuster,
L. W. Ober-Commandant.

83. Dela Praefectulu Legiunei III.

On. Domnu Domnu Stefanu Moldovanu, Protopopu
si Vice-Praefectu Legiunei Media

Prea onorate Domnule!

Adi la 12 óre am primitu sciri secure, că Magiarii au intratu in Vásárhely, si au si trimisu această ordinatiune de sub lit. A.

Eu primindu scirea, in acea óra o am expedit adresata Domnii Tale. Si te rogu că fora leacu de zabava se o inpartasiesci Inaltului G. Comandante, rogandulu totu-deodata in numele credintiosiloru se misce militi'a spre refruntarea vrasmasiului.

Cetate-de Balta 1848, 9. Dec. nóptea la 12 óre si $\frac{1}{2}$.

Vasilu M. Moldovanu,
Praefectu Leg. III.

NB. Am trimisu calareti intr'acolo, si cătu mai curenda voiu se'i facu unu raportu mai luminatu de spre fiinti'a lucrului.

84. Scrisórea parochului Stef. L. Roth cătra protopopulu Stef. Moldovanu, adressata dela Cetate-de Balta la Mediasiu, cu care (in faci'a supremulu pericólu) i'u chiama că se reguledie unele lucruri bagatelle, apoi ii face cunoscutu, că dóra insurgentii aru fi púscatu acolea in vecinatate asupra unui dragonu.*)

Kokelburg, am 15. Jänner 1849.

Hochwürdiger Herr Erzpriester!

Werthgeschätzter Herr adlatus und Collega!

Sie werden es selbst fühlen, dass es nun Zeit sein wird, einzurücken. Haben wir, Einer wie der Andere, diese schwierigen Geschäfte übernommen, so müssen wir nun Stich halten. Glauben Sie mir, auch ich habe noch andere Geschäfte und Pflichten, mit denen ich mich entschuldigen könnte — aber Alles muss diesem Berufe weichen und nachstehen. Ich unterliege, und müsste im Erkrankungsfall um meine Entlassung einkommen. Sie, als Romane, haben ohnedem eine grössere Verpflichtung, wie ich, und machen auch grössere Ansprüche an die dunkle Zukunft, als ich.

*) O sancta simplicitas servi ecclesiae! In 15. Ianuariu elu inca totu se mai indoia!
Red.

1) Sie sind, als ausgesandter Commissair, der Administration noch einen Bericht schuldig, um den zu bitten ich mir hiemit die Freiheit nehme.

2) In Betreff der leidigen Pferde erwartet man eine officiële Auskunft.

3) Das Geld von den verkauften Schweinen, so wie von den Schafen ist auch noch nicht einprotocollirt. Ihre Anwesenheit wäre mir sehr lieb.

4) Das Geld für die Büffelkuh, da es noch im Rückstande ist, als restans, kann auch nicht ins Protokoll kommen, indem ich sie nicht gerne alle als Schulden aufführen möchte.

Meiner brüderlichen Gesinnungen können Sie versichert sein, so lange der Dienst und meine Rechtschaffenheit es nur erträgt: aber Ordo non turbat Fratres! Machen Sie also, dass Sie kommen. Die feindliche Stellung der Rebellen an der Maros macht Alles schwieriger und verantwortlicher. Ganz in unserer Nähe — die Nachricht kommt aus Sta-Maria — aber es geschah nicht da, war ein kais. Dragoner aus einem Walde mit Flintenkugeln angefallen, und das Pferd erhielt mehrere Wunden. Daher ist das Landvolk sehr aufgeregt. Die Requisitionen nehmen alle Thätigkeit in Anspruch. — Ich bin jetzt allein!

In aller Hochachtung

Euerer Hochwürden,

Hochgeschätzter Herr Collega und Herr adlatus,
ergebenster Freund und Diener
St. L. Roth,
Pfarrer und adlatus.

85. Decretu alu comandei generale in caus'a regularei provisorie a cursului la notele séu biletele vechi de banca, cu care era mare confusiune si calamitate.*)

An die Provisorische Verwaltung des
Kokelburger Comitats.

Das Generalkommando hatte es für nöthig erachtet, dass bei dem allgemeinen hier herrschenden Mangel an Metalmünze, zur Beseitigung der hieraus erwachsenden Anstände im Geldverkehr die bei der hiesigen Filial-Banko-Kassa, bezugsweise bei der mit derselben verbundenen k. k. Wiener Währungs-Kassa der privilegierten österreichischen National-Bank vorhandenen Anticipations-Scheine zu 5 fl. und 2 Gulden, dann die Einlösungs-Scheine zu 1 fl. gegen Deponirung des gleichen nach dem Zwanzig Gulden Conventions-Münze berechneten Geldwerthes in österreichischen Banknoten zu 1000 fl. und 100 fl. an die hiesige k. k. Kriegskassa abgegeben, und von dieser zur Kurrenten Truppen-Verpflegung verwendet werden.

Nachdem diese Papiergattungen, obschon solche besonders in letzter Zeit nur selten im Verkehre erschienen, die volle Gültigkeit in der Art beibehalten

haben, dass die Anticipations-Scheine zu 5 fl. als 2 Gulden, jene zu 2 fl. mit Vierzig Acht Kreuzer und die Einlösungs-Scheine zu 1 fl. mit Zwanzig Vier Kreuzer berechnet werden können, so findet man zu deren anstandloser Zirkulierung im bürgerlichen Geldverkehr die Weisung für nothwendig, dass dieselben nicht nur bei allen Kassen zu diesen Beträgen unbeanständet angenommen werden können, sondern dass auch das Publikum von deren fernerer anstandloser Geltung nach den obangedeuteten Geldwerthe gehörig belehrt werde.

In dieser Beziehung findet man daher die provisorische Verwaltung aufzufordern, durch gehörige Verlautbarung dieser Verfügung dahin zu wirken, dass diese Geld-Papier-Gattung, deren anstandlose Annahme bei allen hierländigen Provincial und Kammerrath Kassen im Wege des siebenbürger k. Oberlandeskommisariats und Thesaurariats unter einem eingeleitet wird, auch im bürgerlichen Verkehre zu der obangedeuteten nach dem Zwanzig Gulden Conventionsfusse berechneten Geldwerthe unbeanständet die Geltung erhalte.

Hermannstadt am 16. Jänner 1849.

In Dienstesabsein des kommandirenden Herrn
Generals.

Pfersmann,
Fml.

Cu acestu actu ce precede aci, inchiatiemu publicatiunea aceluor documente numeroase dein collectiunea venerabilei amicé a Domnului canonicu prepositu Stefanu Moldovanu, câte amu crediutu că au valóre mai multu séu si mai pucinu nationalu istorica. Spre a complini in cătuvia seri'a nenumerateluor documente dein acea epoca mare, vomu continua cu publicarea dein alte collectiuni in tempulu scurtu cătu vomu mai redige acésta fôia, proprietate a asociatiunei nóstre de cultura si literatura. Vomu face acésta cu atátu mai virtosu după-ce vedemu, că aici, deinceóce de Carpati, dela incetarea nepretiuitului archivu alu domnului canonicu prepositu Timotheiu Cipariu, a-fara de domnulu professoru Ioanu M. Moldovanu prea pucini barbati de sciintia se ocupa cu adunarea si publicarea de documente historice, fara de care nu vomu poté se avemu historia, prin urmare si venitoriulu ne va remanea destulu de problematicu. Acésta datorita inse e inpusa tocma si prin adunari de a le asociatiunei transilvane romane, care a decisu de repetite-ori infintiarea sectiunei historice, éra redactoriului acestei foi ii facuse onórea de a'lu alege v. presidente, apoi presidente alu acelei sectiuni. Candu adunarile acelea au luatú acestea decisiuni, si-au avutu de siguru scopulu lor, care déca nu se póte ajunge intregu, incai se i se faca unu inceputu, cá se nu remanemu de vorb'a lamei.

Red.

(Va urma).

*) Vedi si altu decretu in Nr. 9 a. 1876.

Revist'a literaria.

Ne vomu ocupa asta-data numai cu unele produse ale literaturii noastre eclesiastice moderne.

Biserica orthodoxa romana, care ese in alu II-lea anu in fasciclii menstruali 8-vo mare, da pe fia-care luna proba noue, atatu de zelu religiosu, catu si de intielapta alegere a materiiloru acomodate la necesitatile actuali ale clerului orthodoxu in Romani'a. Din fecundulu sumariu alu acestei foi bisericesci semnalamu aci cu adeverata placere si consolatune spirituale intre altele: Darea de sama a membriloru carii au participatu la congressulu religiosu din Bonna catra santulu sinodu alu bisericii romane. Acesta relatiune merita cu atatu mai multu attentiu-ne a lectoriloru romani, ca pucinu mai inainte de publicarea aceleia, vre-o trei farisei, membrii ai fostei camere legislative, in fruntea loru dn. George Brateanu, in una din siedentie voindu a figura de ultra-orthodoxi, mustrara greu pe ministrulu culteloru, ca-ci a suferitu ca eruditii barbati, cari sunt totu-odata fal'a orthodoxiei romanesci, episcopii Melchisedec si Ghena die, au participatu la congressulu religiosu amestecatu, carele se tiendu in Augustu a. tr., cu vechii catholici, cu anglicanii si cu alti protestanti germani, Le acelu congressu biserica cea mare (patriarhia) dela Constantinopole a fostu reprezentata prin doi archimandriti professori Anastasiadis si Vrienniu, diaconulu Filaretu Vafides si unu professoru din Macedoni'a, era biserica Russiei prin protopopii Ianisief si Tacialof, prin 1 professoru de theologia Osinin, doi consiliari de statu Filipov si Suchotin si Kircef directorulu societatiei pentru cultura religioasa din St. Petropole. Din regatulu Greciei au mersu la acelu congressu archiepiscopulu Licurgu si doi professori dela universitatea din Athen'a, anume Damalas si Rosie. Dela biserica Serbiei au participatu unu archimandritu si unu diaconu. Numerulu membriloru acelu congressu interesante, adunati din diverse nationalitati, confessiuni, professiuni si conditiuni sociali, au fostu aproape una suta. In fruntea congressulu au statu renumitul canonic Dolinger din Bavaria si episcopulu Reinkens. Scopulu congressului: consultatiuni preparative pentru unirea tuturoru bisericiloru mai alesu in dogmele credintiei. — In aceasi foia eclesiastica mai aflamu unu tractatu demnu de attentiu-ne a tuturoru clericiloru si mireniloru: Despre simonia dupa dreptulu canonicu alu bisericii orthodoxe resaritene. Invetiatura aspra, dara foarte necessaria si de multu asteptata, care ar' merita ca se se mai propage inca in vre-o diece mii de exemplarie, mai alesu p'intre romanii amestecati cu serbi, ca in fine se invetie omenii a distinge strinsu intre taxe legali si intre spurcat'a vendiare a sacramenteloru pe bani la omeni de nimicu, la furii de cele sacre, la omeni criminali, seu in casulu celu mai bunu, la nisce ignoranti cu creerii seci.

In fasciculu IX. dein anulu alu II-lea alu bi-

sericeii orthodoxe romane se coprinde urmatoriele materii: Crestinismulu in Dacia si crestinarea Romaniloru, studiu historico-eclesiasticu de archimandritulu Genadie Enacenu, continuatu in cativa Nri de inainte, scrisu cu mare zelu apostolicu si totu-odata nationale, cumu si cu diligentia si eruditune, care justifica deplinu opiniunea noastra de alta-data, pe care ni-o formaseramu despre clerulu superiore dein Romani'a inca din dilele prea fericitiloru in Domnulu mitropolitu Beniaminu si Neofitu, Iosifu episcopu de Argesiu, Cesarie alu Buzeului si altii. Ceea ce va surprinde pe cei dedati cu certe theologice, este impartialitatea parentulu Enacenu intru cautarea si citarea documenteloru istorice. Auctorulu acestui studiu ajunse pana la a. 1185, si ne promite partea ultima in Nrii urmatori. Scopulu mai de aproape alu auctorulu este, ca pe langa ce inpintena pe cleru la studierea istoriei eclesiastice nationale, se arate totu-odata, ca natiunea romanésca avuse totudeauna tendentia de a si asecura siesi biserica nationale independente in jurisdictiunea sa atatu de Rom'a vechia, catu si de Rom'a noua, aparandu-se de incercarile despotice ale patriarchiloru, fia aceia greci, fia latini; in fine ca romaniloru nici-odata nu le-au placutu inovatiunile in lucrurile credentiei.

In acelasu Nr. se continua „Tractatulu despre peccatulu originalu, de archimandritulu Silvestru Balanescu.

Unirea crestiniloru, totu de archim. G. Enaceanu, care da informatiuni interesante despre incercarile cate se facu ca de 100 de ani incepe in Angli'a, Russi'a, Germani'a, mai de curendu chiaru si in Greci'a spre a uni pe tote besericele christiane in dogme si chiaru in practic'a religiunei, spre a se arma in modulu acesta contra urei religioase de una, contra atheismulu nebunu si contra spurcatulu materialismu, care tote trei amenintia pe omenime cu ruina. Acl par. archim. Enacenu mustra seriosu pe romani pentru indifferentismulu loru in acesta cestiune, scriendu intre altele: „Cu modulu acesta trebue se constatamu, ca atatu Nordulu catu si Sudulu Europei, cele doue extreme ale ei, s'au unitu si s'au grupatu, ca se alunge dintre densii nevoi'a, s'au formatu in societati, care se intronedie unirea, pacea si fericirea poporaloru. Centrulu inse alu Europei, Romanii mai specialu, remanu pana acumu indiferenti la acesta tendentia mai universala a omenirei. Ore si-au perdutu Romanii firulu istoriei loru? Ore au uitatu ei, ca atatu la Rom'a, catu si in Dacia au tostu sortiti de Providentia divina, ca se servésca spre marirea si glorificarea numelui lui Isusu Christosu, spre respandirea precepteloru Mantuitorulu lunei celoru divine si moralisatorie?“ Si érase mai la vale: „Ore Romanii, ca se fia consecenti cu trecutul loru historicu, potu ei se remana indiferenti in faci'a miscarei generale pentru unirea bisericiloru? Ei nu vedu, ca acumu crestinismulu, acesta sistema de cultura si civilisatiune, deca

nu este bantuitu de popórale barbare, apoi elu are in sinulu seu pe inemicii cei mai periculosi, adica ur'a dintre confessiuni, positiunea injosita a ministri-loru lui, precumu si alte rele ce'lu rodu la temelia etc." De aci incolo zelosulu publicistu eclesiasticu com-unica lectoriloru unu estrasu bunu dein statutele societatiei dela Athen'a *Ἀδελφικὴ τῶν φιλοχριστιανῶν* = Fra-ternitatea iubitoriloru de Christosu. Acelea statute subscrise in 24 Octobre 1875 de 24 membrii funda-tori, suntu insocite de unu cerculariu adressatu „Ca-tra toti iubitorii de Christosu ai Bisericeii de Resaritu“ si se incepe asia: „Dorinti'a comuna de a sfarma zidulu de despartire, ce ne separa de ceilalti frati in Christosu, precumu si conclusiunile discussiuniloru din Bononi'a, parendu-ni-se prea fa-vorabile, nu mai pucinu si starea clerului bisericeii nóstre, lipsitu in genere de cultura, si formatiunea necessaria eclesiastica, ce le-ar' putea face, cá se'si indeplinésca cumu se cuvene sarcin'a inpusa, de alta parte si indiferentismulu poporului in cele religióse, decursu dintr'o asemenea stare a clerului, tóte acestea considerante ne-au facutu, cá se cugetamu si se ne decidemu pentru realisarea unei dorintie vechi etc.“ Scopurile societatiei suntu formulate in § 1 asia: a) Apropierea si dupa potintia unirea toturoru bise-riciloru, luminandu opiniunea publica prin studii si desbateri, relative la caracterulu diferiteloru biserici si desvoltátóre de amórea crestinésca. b) Cónlucra la desvoltarea relatiuniloru dintre bisericile o m o d o x e ale Resaritului prin cointielegere cu alte societati, séu numai cu teologii din diversele Biserici, esplican-du-se asupr'a cestiuniloru relative la Biseric'a catho-lica de Resaritu. Si c) Formédia si contribue la des-voltarea clerului, atatu in respectulu cunoscentieloru theologice, precumu chiaru si a moralisarei lui, pen-tru-cá asia se se póta avé in resultatu o desvoltare morale si religiósa a crestiniloru din Biseric'a Eladei si in genere din cea orthodoxa.“

Au trecutu cativa secolu, de candu unu limbagiu cá acesta sublime nu se audise dein sinulu natiunei grecesci. Astadi cei mai ilustrii barbati ai Eladei s'au convinsu, cá tirani'a politica si militaria in Europ'a si in Asi'a isi trage cele mai abundante poteri de care dispune, dein ur'a, urgi'a si hostilitatea ce domina intre diverse biserice christiane, prin urmare cá tira-ni'a se póte delatura mai siguru prin inpacarea chri-stianiloru intre sene.

Unu midiulocu de usiorare a suferin-tieloru clerului, de archim. Silvestru Balanescu. Cititi preoti acestu articulu si totu ce urmédia dupa elu, si cercati a ve ajuta Voi pe Voi! Vedeti peti-tiunea preotiloru catra Acelu mitropolitu pri-mate, carele insocitu de mitropolitulu Sucevei si de sufraganiu loru, este chiamatu a face epoca in Bise-ric'a Romaniei; adaogeti raportulu si expunerea de motive, cumu si circulariulu mitropolitului, prin care totu-odata recomanda una predica memorabile dein punctu de vedere eclesiasticu si nationale a prea

fericitului episcopu Cesarie, disa la Buzeu in dio'a installatiunei sale la anulu 1825, adeca inainte cu 51 de ani.

Chronic'a eclesiastica dein acestu diariu se intende in Nr. IX. cá si in toti ceilalti, dupa in-pregiurari, preste tóta lumea christiana fora differentia de confessiuni, si asia tiene pe cleru in currentulu evenimenteloru. Chronic'a dein Nr. IX. e scrisa totu de par. Balanescu.

Totu in acestu Nr. s'a inceputu publicarea de nou a Collectiunei de legea organica si regulamentele santului sinodu, cu modulu decisu in siedinti'a dein 14 Maiu, éra cu editiunea este insarcinatu neobositulu archiereu Genadie, fostu Argesianu, in calitatea sa de presedente alu redac-tiunei acestui diariu.

In fine totu aci se continua eruditulu studiu theo-logicu titlaturu: Testamentulu vechiu, studiatu, duce la celu nou, ori Evidentie intrinsece.

Aratati-ne una alta scriere periodica eclesiastica, care in 5 cóle 8-vo se coprinda mai multe materii atatu de bene alese pentru lectorii sei, si totu asia de bene scrise.

In Nrii precedenti affi una serie respectabile de predice, parte marea esite dein pén'a si graiulu prea S. Sale p. archiereu Genadie.

Teologi'a fundamentale séu generale, prelucrata pentru alumniu dein seminariéle teologice romane greco-catolice, dupa I. Schwetz, de Sim. Micu, professoru de teologi'a dogmatica in semi-nariulu archidiecesanu dela Blasiu, asesoru la forulu matrimoniale de a dou'a instantia si la exactoratulu archidiecesanu etc. Cu aprobarea veneratului ordi-nariatu metropolitanu gr. cat. de Alb'a-Iuli'a. Blasiu, in tipografi'a seminariului archidiecesanu. 1876. For-matu 8° mare, pag. 520. Pretiulu 3 fl. val. aústr. (7 franci 50 cent.)

In fine éta si una carte teologica in sensulu strinsu alu cuventului, scrisa romanesece, in stilu mo-dernu si limba moderna. Éta si unu metodu de a tracta cestiunile dogmatice, carele noua ni se pare unicu si celu mai siguru, dupa care se póte apara in timpii moderni religiunea christiana positiva in contra numerosiloru sei adversari cáti sustienu, cá acésta religiune nu se póte apara cu argumente scóse dein ratiune, cu care ea nici nn s'ar inpaca. Dn. professoru S. Micu apuca taurulu dreptu de corne, candu le dice indata in prefatiunea sa: . . . S'a pusu mare pondu pe argumentele ce se scotu din ratiune; de un'a parte spre a vedé armoni'a cea frumósa in-tre ratiunea bene cultivata si conscia de marginile sale si intre revelatiune, éra de alt'a spre a se arata in fapta, cá in pertractarea scientieloru teologice nece decátu nu se eschide usulu ratiunei, dupa cumu se aude de multe-ori afirmandu-se mai alesu in dilele nóstre de partea multora.“

BIBLIOGRAFIA.

Excelenți'a Sa Archiepiscopulu și Mitropolitulu Andreiu Baronu de Siaguna, de Nicolau Popea, archimandritu și vicariu archiepiscopescu. Sibiu, in tipografia archidieceș. 1873. 8°, pag. 34, cu litere garmond.

Nu scimu cum s'a intemplat, că acésta biografía a preafericitului in Domnulu mitropolitu Andreiu numai acuma ne veni la mana, si asta-data prin bñnatatea domnului auctoru alu ei. (La librariile nóstre nu s'a vedintu.)

Nimeni nu putea fi mai indreptatitu a descrie viéti'a cea plina de labóre, de lupta gigantică și de suparari necontenite, decâtu celu care a siediutu una serie de ani mai aprópe de repausatulu principe alu basericei sale, si era initiatu in sécretele inaltei lui positiuni; éra exemplulu de recunoscintia și gratitudinea, datu de reverenți'a sa dn. archimandritu Pope'a prin publicarea acestei schitii biografice, cade sufletulu romanescu cu atátu mai bine, cu cátu gratitudinea in epoc'a nóstra au ajunsu áceea ce spune Cicerone că era in timpulu seu: *rara virtus*.

Numiramu oper'a dlui archimandritu schitia biografica. Insusi dsa ne spune la calcaulu scrierei sale, că „va mai reveni la repausatulu, că-ci ne lasă unu memorialu alu seu, plinu de acte și documente pentru timpulu archipastoriei sale, pe căre că pe unu materialu interessantu pentru istori'a náțională, nu va lipsi la timpulu seu a'lu da publicitatiei.“

In Nr. 14 dein a. 1873 alu acestei foi in a carui frunta se puse necrologulu mitropolitulu Andreiu, noi adaoseramtu la elu intre altele: . . . „Acela care'i va compune biografía in spiritu obiectivn, séu dupa cumu se exprime Tacitu, sine ira et studio, va bine-merita de baserica, de patria și de natiune.“

Bucovin'a. Descriere economica, insocita de ua charta. De Petru S. Aurelianu. Bucuresci. Tipografi'a laboratoriloru romani. 1876. 8° mare, pagine 94 editiune eleganta. Pretiulu 4 lei noi.

Toti acei lectori ai Transilvaniei, cāti au cititu fia si numai interesante informatiuni reproduse despre Bucovin'a in Nrii 7 et 8 dein a. c. dupa Calendariulu Bucovinei, voru citi cu atátu mai mare interesu și dorere sufletiesca acésta publicatiune a dlui Aurelianu, ale carui opere nationalu-economice au inceputu a se traduce si in limb'a francesa, precumu e de ex. si brosiur'a esita dilele acestea la Parisu:

Les forces productives de la Roumanie, d'après le livre de Mons. Aureliano. Par M. Lesage.

Éca ce dice dn. Aurelianu in prefatiunea sa despre Bucovina:

„Era in 1864 candu pentru antaia óra amu trecut pe la Mihaileni in Bucovina. O excursiune pana la Radauti și la Cernauti cu scopu de a studia stabilimentele agricole si sistemulu de cultura ale localitatiloru invecinate, era programa caletoriei mele. Pornindu spre capitala din departare diareamu Cernautii; positiunea romantica și credinti'a că voiu afla in acestu orasiu unu centru in care se potu dobandi tóte lamuririle de care aveamu trebuintia asupra fostei nóstre tieri, si acést'a din gur'a romaniloru, me facea nerabdatoru că se

ajungu odata. Ajunseiu in fine in frumós'a aleia de plopi piramidali plantata la intrarea orasiului, si peste cateva minute coboramtu la unu otelu situatu in piatia. Ori-cine a fostu in positiunea mea, adeva a unui romanu care caletorea pentru antaia óra intr'o tíera romana rapita de straini, 'si póte inchipui catu amu fostu de surprinsu candu in totu otelulu nu amu potutu afla o fiintia care se vorbésca romanese. In nedomirirea mea me grabescu a esi; incepu a cutreera orasiulu; intru prin cafenele, prin restauratiuni, prin magazine, prin librarii; alergu in drepta, alergu in stang'a, si ori unde me oprescu in orasiu nu audu o singura vorba romanésca. Ori unde me intorceamu, ori unde intramu audiamu vorbindu-se numai nemtiesce, rutenesce, si pe alocurea ungresce. Stamu in locu incremenitu de surprindere si de dorere; me intrebamu: unde suntu; pentru Ddieu, romanii, romanii stapanii acestei tieri; bucovinenii, fratii nostri! M'a apucatu nóptea pe strade si cu inim'a sdrobita de dorere m'amu intorsu la otelu. A dou'a di, in diori de diua, alergu la tergu crediendu că póte acolo voiu fi mai norocitu; si aci me intempina aceeasi desilusiune; limbi straine, servitori straini, stapanii straini; romani nicairi. 'Mi diceamu in gandu: déca asiu fi cadiutu cu unu balonu in acestu orasiu negresitu că nici odata n'aru fi potutu se'mi tréca prin minte că me afliu in capital'a Bucovinei, adeva a unei tieri romane.

In cele din urma nesciindu unde se apucu, la cine se me adresezu, intrajiu intr'o cafenea si acolo, cu ce bruma pricepu din nemtiesce, fui informatu că se afla pucini romani inse suntu imprasciati pe la margine, si că, déca dorescu se amu informatiuni se me ducu la cerculu de lectura unde se intrunescu mai cu séma teologi. Fatalitate! si aci de abia amu potutu afla unu june teologu langa o mésa pe care se afla multe diuarie romane. Junele bucovinenu me incredintiá că-mi perdu timpulu cautandu-romani in orasiulu propriu-disu; acesta este ocupatu mai multu de evrei, ruteni, germani si alte némuri straine, éru romanii se afla prin suburbii; că se afla romani in alte orasie ale Bucovinei si cu osebire prin sate.

A treia di amu plecatu. Indignatu in sufletulu meu vediendu in ce stare a ajunsu capital'a unei tieri romane, 'mi-amu disu: aide se visitamu sate că dóra intr'ensele me voiu potea íntielege in limb'a mea, voiu potea povesti cu ómeni de unu sange cu mine Asia amu facutu. Multu pucinu ce amu potutu afla asupra Bucovinei, asupra starii sale politice, sociale si economice amu aflatu din gur'a tieraniloru bucovinenii si din carti.

Dela acea epoca mi-amu pusu in gandu că se studiezu mai de aprópe tíer'a de dincolo de Molna. M'amu folositu de ori-ce impregiurare pentru a aduna date relative la acésta lucrare. Cu ocasiunea espositiunei universale din Vien'a nu numai că amu studiatu mica espositiune a Bucovinei, dara amu culesu pe unde amu potutu documente relative la economi'a acestei tieri. Resultatulu acestoru cercetari este carticie'a ce amu onóre a presinta publiculu romanu. Amu insocit'o de o charta a Bucovinei pentru cá cetitorulu care nu va fi cunoscandu tíer'a se póta urma mai cu folosu descrierea ce amu facutu. Suntu incredintiatu că s'au strecuratu erori in acésta lucrare; că unele din numirile comuneloru póte se fia gresite, si nici că potea se fia altu-feliu de óre-ce nu amu potutu visita tóte comunele si tóte localitatile. Cu tóte acestea credu că acésta carticica va potea inlesni publiculu romanu cunoscinti'a unei tieri odinióra parte din íntregulu Moldaviei. Ori catu de trista aru fi starea de astadi a Bucovinei cu privire la romanismu, ori-care aru fi viitorulu ce provedinti'a reservédia acestei atatu de frumós'a tíera, datori'a nóstra a tuturoru este de a o cunósce si a o cunósce catu se póte mai completu. Nu este de ajunsu că se scimu cumu că tíer'a acésta a facutu parte din Romani'a; că ne-a fostu smulsa prin sila acumu un'a suta de ani; că pe pamentulu Bucovinei s'au petrecutu fapte din cele mai maretie din cate íntregrédiá

istori'a patriei; bine si neaperatu este se gravamu tóte acestea in inimile nóstre; inse aceste cunoscintie istorice trebuescu completate cu cunoscinti'a economica a Bucovinei; trebe se cunóscemu intr'unu modu facticu ce insemnédia pamentulu ce s'a ruptu din corpulu Moldaviei. Acést'a este o datorie pe care ne-o impune atatu cualitatea nóstra de romani catu si trebuinti'a de a cunósce catu mai bine tierile vecine cu care avemu dilnice transactiuni. Pentru mine asiú fi fórté fericitu candu prin lucrarea de facia, unic'a care a aparutu pana astadi in limb'a romana, asiú potea contribui la cunoscinti'a Bucovinei si la inradacinarea in inimile romaniloru a dragostei nesfersite ce in veci trebe se pastramu pentru fratii nostri de dincolo de Molna.

Inchisaiandu 'mi iau voia a roga pe toti, si cu osehire pe romanii bucovineni, care aru dovedi erori in acésta carticica, se bine-voiesca a mi le face cunoscute pentru cá cu alta ocasiune se le potu indrepta.

Ferestreu, in 10. Ianuariu 1876.

P. S. Aurelianu.

Dein programele gimnasielor romanesci ne veni pana acuma (in ²⁷/₁₅ Aug. candu scriemu acestea) numai cea dela Blasiu pentru gimnasiulu de 8 clase, preparandi'a cu 2 scóle normale (primaria) de baiati cu 4 clase, (cea de fetitie?), cumu si cea dela Nasandu pentru gimnasiulu intregu, scóle normale (primarie) dein 3 comune, si elementarie dein alte trei. Ambele programe cuprindu date fórté instructive; tenerime numerósa si buna. La Blasiu in cele 8 clase gimn. au fostu la finea anului 274 teneri, dein carii 2 magiari si 2 germani. Dein acestia 14 insi avura burse, 190 insi pane pe fiacare di. In institutulu pedagogicu au fostu 20 insi, dein care 1 cu bursa, 7 cu pane. In scóiele normale (primarie) classea I. (de susu in diosu?) au fostu scolari 24, in cl. II. 35, in cl. III. 72, in cl. IV. 68. — In gimnassiulu nasauduanu au fostu la ónea anului 170 de teueri, dein carii 11 abiturienti cu maturitate (baccalaureati). In 4 clase normale dela Nasandu au fostu 228 scolari, la Monoru érn'a 105, vér'a 74, la Borgo-Prundu 129, la Sangeorgiu 135, la Zagr'a, érn'a 130, vér'a 57. In fruntea programei dela Blasiu stá dissertatiunea domnului canonicu si directoru I. Antonelli: „Spicuiiri dein istori'a literaturii latine.“ In cea dela Nasandu dissertatiunea titulata: „Pusctiunea cosmica a cometeiloru,“ de dr. Paulu Tamo, dir. gimn.

Istori'a nationala pentru poporu, séu: Némulu Sap'a, Cas'a si Mintea Romaniloru, prin tóte timpurile si locurile. De Georgie Radu Melidonu. Motto: Virtus romana rediviva. Bucuresci. Din stabilimentulu in artele grafice Socecu, Sander et Teclu. Strad'a Academiei 1876. pag. 217. Pretiulu 1 leu nou (1 francu).

Dn. professoru Melidonu tractédia histori'a nóstra nationale dupa unu methodu, care la noi se póte considera cá nou; de aceea speramu se ne intórcemu la acésta carte, dupa ce o vomu citi cu attentiune. Pana atunci memoramu numai urmatóriele cuvente dein prefaciune: „Numai prin studiulu istoriei nationale némulu nostru póte ajungé la consciintia, prin urmare la existenti'a nationala.

Loculu Omului in natura. Conferentia tienuta in orasiulu Focsiani la 8 Aprile 1876, cu ocasiunea concertului datu pentru infintierea unei bibliotece pe langa gimnasiulu localu. De Grig. Stefanescu, professoru la facultatea de sciintie. Bucuresci, nou'a tipografia a laboratoriloru romani. Strad'a academiei Nr. 19, 1876 8°, pag. 27 Pretiulu 75 bani.

Publiculu celu luminatu alu Romaniei s'a dedatu a citi cu placere totu ce ese dein pén'a acestui barbatu eruditu si siguru de specialitatea sa.

Afric'a si espeditiunea lui Cameron, de Maria Gr. Stefanescu, maiéstra de gradulu superioru normalu. Bucuresci, in tipografi'a numita mai susu. 1876. Pag. 19. Pretiulu 70 de bani.

Ambele acestea publicatiuni se afla de vendiare la librari'a Socecu et Comp. in Bucuresci.

Publicatiunea dómnei Maria Stefanescu a esitu mai intaiu in Revist'a scientifica si dá lectoriloru informatiuni interesante asupra descopeririloru facute in interiorulu Africei, incependu dela Herodotu pana la locotenentele Cameron, pe care gubernulu Britaniei l'a tramisu in a. 1873 cu mari preparative, cá se duca ajutórie gloriosulu descoperitoriu Livingstone, dupa a carui mórte apoi Cameron continuase caletoriile si exploratiunile in gradu supremu periculóse.

Gloria damei romane, care avú coragiulu a tracta una materia atatu de seriósa.

CONCHIAMARE.

Comitetulu despartimentulu cerc. X. (Clusiu) alu „asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului rom.,“ anuncia prin aceste, cá adunarea generala de estu-timpu a despartimentulu e satorita a se tiené la Agiresiu (Egeres), comuna langa calea ferata intre Clusiu si Huedinu, in 20 Sept. st. n., diu'a de S-ta Maria mica.

Programa: 1) deschiderea adunarei prin directoriulu despartimentulu; 2) raportulu secretariela despre activitatea comitetulu si a cassariulu, despre starea cassei; 3) esmiterea comisiuniloru, si esaminarea ratiocinielor, pentru inscrierea membriloru noi, si incassarea tacselor, si pentru satorirea bugetulu pe anulu venitoriu, cumu si raportulu acestoru comisiuni; 4) reinnoirea comitetulu; 5) pertractarea propuneriloru, ce eventualmente se voru face; 6) prelegerea dissertatiuniloru; 7) defigerea loculu si dilei adunarei generali venitórie; 8) inchiderea adunarei prin directoriu. La care adunare p. t. d-ni membri dein despartimentu si alti amici ai culturii poporulu, suntu cu totu respectulu invitati a lua parte in numeru catu mai mare.

Totu odata se aduce la cunoscinti'a on. publicu, numele acelu stim. domni, cari cu ocasiunea adunarei generali tienuta in 26 Octombrie 1875 la Mocuiu, au conferitu la fondulu infientiandei scóle normale rom. in Mocuiu in fruntea carei comisiuni alese se afla stim. domnu Ananie Trombitasiu, si adeca: Dr. Gregoriu Silasiu 20 fl. Ananie Trombitasiu 50 fl. Nicolae Popu prot. on. si parochulu Fenesiulu 10 fl. Lazar Macsim 20 fl. Simione Moldovanu 10 fl. Theodoru Dumbrava 5 fl. Ioane Sopnnescu 50 cr. Hieronimu Bozacu 1 fl. Nicolae Moldovanu 2 fl. Ioane Danu 1 fl. si Dr. Isacu 1 fl.

Dein siedinti'a comitetulu alu despartimentulu cerc. X.

Clusiu in 19. Augustu 1876.

Director. despartiem.
Dr. Gregorie Silasi.

Actuarulu despart.
Demetriu Papp.